

БЗЭДЖЭШЛАГЬЭХЭМ КЪАЩЫКЛАГЬ

Наркотикхэр хэбзэнчьеу гъэзеклөгъэнхэм пэуцужыре комиссиеу республикэм щызэхашагьэм зичэзыу зэхэсигьоу илагьэм тхаметагьор щызэрихьагь Адыгэ Республикэм и Лышьхьэу Күмпил Мурат.

Наркотикхэр хэбзэнчьеу гъэзеклөгъэнхэм пэуцужыгъэнхэм, бзэджэшлагьэхэм япчьягэе нахь маклэ шыгье-нымкэе юфхэм язитет, мышкэ зэфэхы-съяжьеу щызэхэм афэгэхыгъагьор апэрэ юфыгъоу зэхэсигьом къышаётгьэр. Мыш епхигъеу къэгүшгэй АР-м хэ-тэгуу клоцл юфхэмкэе и Министерствэ наркотикхэр хэбзэнчьеу амьгэзеклон-хэм лыгылэгъэнхэмкэе отделым ишаэу Нэфышье Рустам. Аш къызериуагьэмкэе, 2018-рэ ильэсийн наркотикхэм япхигъэ бзэджэшэгээ 226-рэ полицием икъулыкъушэхэм къыхагьэшгэй (2017-рэ ильэсийн 45-кэе нахь макл).

Бзэджэшлагьоу зэрахьагьэхэм ашы-щэу зэкэмкэ зэхагын альэгэгьэр процент 93,3-м кэхэе. Хэбзэгэуцугьэр зыукъогъе нэбгырэ 217-мэ уголовнэ шийдвэрээгээ арагьэхыгь. Ахэм ашы-щэу 15-р – бзыльфыгъэх, нэбгыриллым аныбжь икъуугьен.

Адыгэ Республикаас псауныгъэр къэ-ухумэгъэнхэмкэе и Министерствэ кы-зэритирэмкэе, наркотикыр зыгъэ-федэхэрээм япчаягэе нахь маклэ хуугьэ. 2017-рэ ильэсийн нэбгырэ 1474-рэ агъенэфыгъагьэм, 2018-рэ ильэсийн – нэбгырэ 1369-рэ.

Бзэджэшлагьэхэм шийдвэрээгэй ягъэхы-гъэнхэмкэе Федеральнэ къулыкъум АР-мкэе и Гээлоришланлэ ишаэу Александр Просперинийн къызэриуагьэмкэе, АР-м хэгъэгэу клоцл юфхэмкэе и Министерствэ ягъусэу оперативнэ-лыхыон ыкилээ шийдвэрээгээ юфхыабзэхэр зэхажэх. Аш фэдэу юпилэгэу зэфэхьухээ наркотикхэм япхигъе бзэджэшэгээ 12 зэхажэх.

Джаш фэдэу республикэ наркологи диспансерим, динлэхжэхэм, «За нрав-ственность» зыфиорэ шыольыр фондым ыпеклээ зигугуу къышытышгэй ведом-ствэр адэлжээ. Наркотикхэм япхигъе

бзэджэшлагьэ зезыхьагьэхэм, аш пыща-гэе хуугьэхэм юф адашэ.

Адыгэим и Лышьхьэу Күмпил Мурат зэхэсигьом къышыгүүшгээ зыхи-гэшгэй юфшэнхэм къоджэ псеуплэхэм яшащэхэри къыхэлжэхэнэ зэрэфаар.

— Чылгэхэм къащыхурэм пэ-уплэхэм яшащэхэм анаэ атырагьэтин фое. Хэбзэухумэкло къулыкъум, участковэ уполномочнхэм зэлхы-нгээ адышиуилэр жуугъэлти. Наркотикхэр хэбзэнчьеу гъэзеклөгъэнхэм епхигъэ гумэгыгъохэр муниципальнэ комиссиехэм ашызэхэшьуфы-зэ шуушы, — къыуагь Күмпил Мурат.

Наркоманием реабилитацие ягъэх-гъэнхэм ekolnlaiklэу къафагьотыхэрэм, ахэм шуагьэу къатырэм кытегущыагь АР-м псауныгъэр къэхумэгъэнхэмкэе иминистрээ Мэрэтыкъю Рустам. Аш къызэриуагьэмкэе, 2018-рэ ильэсийн

Адыгэим инаркологи диспансер учт наркомание уз зилэу хэтыр нэбгырэ 51-кэе нахь маклэ хуугьэ. Тызхэт ильэсийн мыш фэдэ уз зилэ нэбгырэ 621-рэ агъенэфыгь. Ынныбжь имыкыгүүгьэу аш фэдэ уз зилэ республикэм зэрэцчамыгъэнэфыгьэр зэхэсигьом къышыагь. Мы тхамыклагьом пэшүе克лөгъэнхэмкэе юфхыабзэу зэрахьэхэрээм къээрэу-гээгэхэр тегущыагьэх, шыъэриль шыхыалеу зыфагьэуцужыхэрээр къыша-гъэнэфагьэх. Къулыкъум къэгъэлэ-гэйонуу илэхэр джыри нахьшү шыгьэн, юфшэнхыр нахь гъэлэшыгьэн зэрэфа-ер къыуагь.

Наркоманием пэуцужыгъэнхэм, мы тхамыклагьом ныбжыкылэхэр шууху-мэгъэнхэм мэхъанэшхо зэрилэр АР-м и Лышьхьэу къыхигьэшгэй.

— Ныбжыкэ политикэм пэуухэрэ мылькур мы ильэсийн фэдитфыкэз нахьыбз тшыгьэ. Программэ гъэнэ-фагьэу ёшыжэхэр наркотикхэм ашы-клогъэнхэм епхигъэ пэшорыгьэш юфхыабзэхэм язэхэшэн фэдорышэнхэ фое, — къыуагь къуухым Күмпил Мурат.

Гъонэжьыкъо Сэтэнай.

АДЫГЕИМ ИЛПЫКЛО МОСКВА ЗЫЩЕГЬАСЭ

Проектэу «Политстартапын» чанэу хэлэжьэрэ Былымыхьэ Русльян нэмыкло шыольырхэм яллыкло 49-мэ ягъусэу гъэтхапэм и 18-м къыщегъэхьагьэу и 23-м нэс модулэу «Политический лидер» зыфиорэм ия 2-рэ чэзыу хэлажьэхэрэм ахэтэу Москва зыщегъасэ.

Хэдзын юфхыабзэхэр зэрэ-рахьухьэрэ шыкыл эхэр фагъэ-сэштых, джырэ коммуникации-хэмкэе, конфликтологиеки десэхэр афызэхашэштых. Федеральнэ политикхэр, технологхэр, телекъэтыхнэр зэзыхэхэр, къэлэгэгэдэжэе йэлэласэхэр лек-цихэм къяджэштых, модера-торэу Ѣытшытых. Зэнэкъокум хэлжэштхэм якъыхэхын хъя-шэу къеклонлагьэх, зы чылгээм икъыдэхын нэбгырэ 44-рэ фэбэ-нахь. Зэнэкъокур зэхэзьищагьэхэм анахьэу анаэ зытырагьэ-тэгьэр видеорезюмер зэрагьэхьазырыгьэрэ тестированием-кэе гъэхъагьэу ашыгъэхэмэр ары. Очнэ чэзыур зэрэкорэм фэгъэхыгьэу Адыгэ Республикаас илпилэу Былымыхьэ Русльян тидэгүүшгэй.

— Русльян, шыузагьасэрэр мэфэ заулэх хуугьэ. Къэшүльэ-гүүгьэхэм, зэхэшүхыгьэхэм, къизэрэжьудэлажьэхэрэм уакытегущыкэ шыогъягь.

— Тэренэу психологохэм,

модераторхэм, технологхэм юф къыддашэ. Ахэм игьюу къыт-фальгэхъэрэр тэгъэцакэ. Программэр лахв заулэу гошигьэ. Шэджахьом нэс теориетыпыль. Политологхэмрэ къэлэгэгэдэхэмрэ хэдзынхэр тэрэзэу зэрэхэтшэштэйр, хэ-уконохъэхэр зэрэтымышыштэйр къытфайатэ. Шэджахъоужжым практикэм, тренингхэм зафэтэ-гээзэ. Купитфэу тэгэшгэй, куп пэпч къэлэ, шыольыр горэм ишцэсэлээ темэ гъэнэфагьэм юф зэрэдийшэштэйт шыкыл эхэр илэгээхын фое. Пчыхыэрэ политик, депутат цэргийхээр къыдэгүүшгэй. Гүшүэлээ пе, гъэтхапэм и 19-м Петр Толстоим тыулаагь, аш тиупчийхэм джэуал къары-тижыгь. Аш фэдэ зэдэгүүшгэ-гэхүхэм тащизэнхэхэй, цыхээ зэфэтшыжызэ, тигу ильхэр къитэлтихы. Гъэтхапэм и 21-м партиеу «Единэ Россия» и Генеральнэ совет исекретарэу Андрей Турчак тыулаагь, Партийнэ еджаплэм мэхъанэу

иээр аш къытфайатэ. Цыфчанхэр аш къызэрэхигьэшчэхэрээм имызакью, гүшүэлээ къо-дьекэ арымырэу, юфхым зэрэ-фытэгэшпыхыагьэхэр къягъэлэ-гээхэмкэе, партийнэ, къэралы-го активым игъэлжэхын пае ишцэлэгэе кадрхэм якъэгьо-тынкэе амалышоу щыт.

— Нэмыкло шыольырхэм къарыкыгьэхэм шуагуруэу? Чыгу гүпсэмрэ хэгъхоныгьэ зэрэшыгь шы-къэлэхэмкэ зэфэдэ елпльикэхэр шууилэх?

— Куп пэпч шыольыр гъэ-нэфагьэм дэлжээ. Аш гъэхъа-гэу ыкил Ѣыкылагьэу илэхэр куплым къыхигьэшын, ахэр къы-дилтэхээзэ, хэдзын юфхыаб-зэу зэрихьаштхэм япроект къыгъэхьазырын ыкил къахиль-хан фое. Цыфхэр анахьэу зыгъэгүмэхыгъэрэмкэ тэзэрэдэ-гүүшгэштэйт шыкыл эхэр тыльхэхуу, хэдзаклохэм ялофыгъохэр псын-кэу зэрэшшопхыштэйм зыф-тэгьасэ.

— Партиеу «Единэ Россия» и Генеральнэ совет исекретарь итуадзэу Ольга Баталином къызэрэиуагьэмкэ, программэм тетэу «Политикэм ылъэныкъокэ хэт фэдэ сихуу шыогъяу?» зыфиорэ эссе шыутхын фэягъэ. О сида аш иптхагьэр?

— Зэнэкъокум хэлжэхьэ-

хэм азынкъо нахьыбэмэ, сэри ахэм сизэрахэтэу, шыольырхэм ихэбзэхьухьэ зэлүкэ идепутат тыхы зэрэштэйгьор аш итхагь. «Политстартап» зыфиорэ про-ектхэм афэдэхэр партиеу «Единэ Россия» ипэшоры-гэшь голосование хэлжэштэйт кадрэ резервым икъыхэхын фытэгэшпыхыагьэх.

ПЭШОРЫГЬЭШЬЭУ АТЫШТЫХ

Мы ильэсийн ЕГЭ-р зытышхэм ашыщэу нэбгырэ 26-мэ пэшорыгьэшьэу акунэу тыраубытагь.

Ахэм ашыщэу 25-мэ мыгъэе еджаплэр къауухыгь, зы нэбгырээр шыгыгъэрэ къычэлэгь. Аш мыгъэе нахь баллыбэригэхкүмэ шо-игоу ушэтынхэм ахэлжээ.

Пэшорыгьэшьэу ушэтынхэр мы мазэм и 20-м рагъэхьагьэх. Апэрэ литературэмкэ нэбгыри 7-мэ атагь. Мыекъопэ лицеуу N 5-р ары экзаменхэр зыщи-

клохэрэр. АР-м гъэсэнгъэмрэ шыгыгъэрэмкэ и Министерствэ къызэрэшчайагьэмкэ, ушэтын зытынэу лъээу тхыль къэзыхы-гэхэр эзкэри къеклонлагьэх. Зэрэхахьагьэм тетэу ушэ-тынэр зыпкь итэу къуагьэ. Экзамен тыгъо шыгыаэр еджаплэхэм къачлэхэрэм жынонгъуакмэ и 27-м къыщ-гэхьагьэу бэдээгьум и 1-м нэс клошт.

(Тикорр.)

Тидокторхэм къахэхъуагъ

Адыгабзэм фэщагъеу, хэшыкъ физиэу, зисэнэхъат зыгъэльаплэу, зиоффшэн шу зылъэгъурэм ашыц Биданэкъо Марзият.

тутым иадыгэ кафедрэ тофшишэнэу рагъблагъ. 1995-рэ ильэсэм аспирантурэм чахъе ыкъи ар заочнэу къеухы.

тофу ышлэрэм ыкъи тофыгъоу къэтэджыхэрэм яджэуапхэм альыхъуз, кандидатскэ диссертацием итхин къыфекло. 2004-рэ ильэсэм кандидатскэ диссертациеу «Становление норм адигейского литературного языка» зыфилорэр Къэбэртэ-Бэлькъар къералыгъо университетэу Бэрбэч Хъэтутлэ ыцлэкъ щытым къышиушхъатыгъ. Аш ыуж иофшэн лъегъекуатэ, уштэйхэр ешыхъ. Зэрэшэнгъэлэжъим имызакъо, Марзият цыиф хъалэл, ныбджэгъу шылыктэ, шхъэгъусэ дэгъу, ны гуклэгъу, нэнэ ныбжыкъ.

Биданэкъо Марзият Мухьдинэ үпхбур бэдээгъум и 5-м, 1967-рэ ильэсэм къуаджэу Гъобэкъуае къышиухъугъ. 1984-рэ ильэсэм гурыт еджаплэр къиухъугъ. А ильэс дэдэм Адыгэ къералыгъо къэлэгъэджэ институтым филологиэмкэ ифакультет чэхъагъ. Дэгъу дэдэу еджэрэ студентхэм ар ашыцыгъ. Аш иеджэгъу ильэсхэр ары адигабзэм идэлэжъэн зыригъэжъагъэр. Усэ ыкъи пышсэ цыклихъэр зэхилхъэштэгъэх.

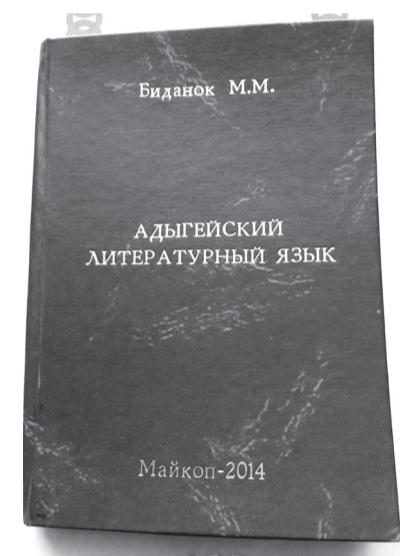
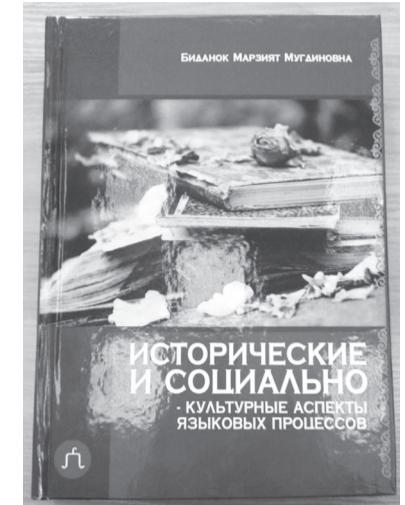
1989-рэ ильэсэм Марзият институтыр дэгъуо къыиухъигъ, адигабзэмрэ урысыбзэмрэкъе къэлэгъэджэ сэнэхъатыр зэригъэгъотыгъ. 1989-рэ ильэсэм гурыт еджаплэр къэлэгъэдажэу щилэжъэнэу регъажъэ. Аш ильэситфирэ тоф ѿшлагъяу 1994-рэ ильэсэм къэлэгъэдажэхэм яснэхъат зыщиухъагъэхъорэ инсти-

языковых процессов» (2018) зыфилорэр, проектэу «Адыгейский язык за 30 дней» зыфилорэм итгэхъазырын 2018-рэ ильэсэм үүхыгъ, научнэ статья 60-м ехъу чыплэ зэфэшхъафхэм къащыдигъэгъигъ. Марзият иофшлагъэхэм ашыгъоз шэнгэнгъэлэжъхэм ахэм осэшно къафашыгъ.

Биданэкъо Марзият итгэхъэ-

гъэ анахъ инхэм ашыц докторскэ диссертациеу «Языковая оформленность отечественного художественного текста (на примере прозы Хазрета Ашинова)» зыфилор бэдээгъум и 4-м, 2018-рэ ильэсэм Дагъистан къышиушхъатыгъэр. А иофшлагъэр Москва Аппшэрэ аттестационнэ комиссием щыпхырыкыгъ ыкъи филология шэнгэнгъэхэмкэ доктор цээр къыфагъэшьшошагъ. Ар къэзытишхъатырэ тхылъри гъэтхапэм и 14-м къыратижъигъ. Аш ехъулэу тулуу къылдеиу Марзият тыфэгушо. Псауныгъэ пытэ илэнэу, игъашэ къыхъэ хъунэу, иунашо узынчъагъэр иль зэпытинау, игъэхъагъэхэм ахигъахъоу, ильэпкэ фэлажъэу ильэсэбэрэ псэунэу туфэльяло.

Гуманитар уштэйхэмкэ Адыгэ республике институтэу Къэрэч Тембот ыцлэкъ щытым бзэмкэ иотдел ишэнгъэлэжъхэр.

Ош-дэмышигэхъуагъу Тыдэ укъикли, лажь?

Къалэу Крайстчерч (Новая Зеландия) къышиухъугъэ террористическэ актым цыиф пстэумэ агу ыгъэучыыгъ. Нэмаз зышэу мэштият чэсхэм неофашистэу Брентон Тарант ахахы цыифхэр зэхиукухъагъэх.

«Сыциф» зылоу дунаим тет пстэумэ, мытхыгъэ хабзэ зэрахъэ – мэштият ляягъэ рагырэрэ, хъеклэ-къоклагъэ щызэрахъэрэп, ежхэм тхъэшошхъуныгъэ ямыгъэми, динир зылэжъхэрэп ыгъу-шэгъу ашыхъэрэп.

Хэт щыцигъа адэ ыкъи цыифыгъа ильэс 28-рэ нахь къэзымыгъэшгээгэ террористыр? Аш нэбгырэ 50 фэдэс мэштиятэу Аль-Нур автоматкэ чиукухъагъ. Зыпсэ хихгъэхэм ильэс 2-м къыщетгэжъагъэу 60-м нэс аныбжыгъэрэп. Сабый гыы макы, бзыльфыгъэхэм ягулахи ыгу къагъэушигъэп, къагъэуцууцэп.

Ахэм адигэхэм ахэгъигъэхэу (чекесхэу) Мустафа Хъамидрэ (Уджыху) икъалэу Хъамзарэ ахэфагъэр. Сирием щыцигъа, яхэгъэгъу граждан заор къызыщежъэм икъыжыгъагъэх.

Мустафа ильэс 44-рэ къыгъэшлагъэр. Ишхъэгъусэрэ исабыишрэ игъусэхэу Дамаскэ дэсигъэх. Зэрэадыгъэр ымыгъэушигъау шыхэр икъесагъэх, исэнхъати ахэм япхыгъагъ. Икъалэ нахыжъеу Хъамзанни ятэ игъусэу шыхэм ахэтээ ахэр шу ылъэгъуцэх. Жокей Ыенласэ хъулахъагъ, шыгъэчъе зэнэкъокуухэм ахэлахъау, теклонигъэхэр къащидихъэ ригъэжъагъагъ.

Сирием заор къызыщэхъэблагъэм къыщетгэжъагъэу Мустафа зыдэс псэуплэр Асад къебэнэрэ боевикхэм аубытыгъагъ. Ежыр бгъуитлум язи гохъэгъагъ, аш емъильтэгъэу, къералыгъом идэхэм боевикхэр псэуплэ зыдафыжъхэм, хъапсым чадзи мэзиплэ чагъэсигъ. Шхъафит зэхъужым иунашо игъусэу Иорданниен къожыгъагъэ. Инэйасэхэр илэпийту къыфэхъухи пачныхъэм ишэш иофшэл иуагъэхъэгъагъ.

Мээ заулэ текыгъэу Мустафа иунашо игъусэу Зеландиен щыпсэн фитэу зэрэйт тхъялтыр къыфагъэхъигъ. Заохэр къыщымыхъухъеу, щыгупсэфэу, цыифхэр мамырэу зэрэшпсэухэрэп ары Мустафа ар къызкхыхыгъагъэр...

Гээтхапэм и 15-м Мустафа мэштият Тхъэм щельэуэ щаукыгъ, ильэс 16 нахь зымыгъэшгээхэе икъалэ нахыжъеу Хъамза, нэмыхъкъ быслымын цыифхэрэ террористым хильяфэхэзэ къуагъэ. Зайд, ыкъо нахыкъэ, ильэс 13 къыгъэшлагъэр, аш ылъакъо лъэшэу къуагъагъ. Крайстчерч дэт госпиталын зэлъыптиэу сихъатихэ операции щыфашыгъ. Изытэг джыри хъульэ, ау хъузынэу врачхэр мэгүгъэх.

А мафэм Мустафа иунашо зэрэштиэтэ мэштият икъагъагъ. Ишхъэгъусэрэ Сальвэрэ (Цэймэ япхуу) ишпашшэрэ

бзыльфыгъэхэм ахэсигъэх, ахэр псаоу къенагъэх.

Омакъэхэр къызэрэлоу Сальвэр ителефон Хъамза къытеуагъ, ежхыри дэгүүшигъэгъигъ. Хъульфыгъэ горэ улэшгъэу мэштият къычлэхъагъэу автоматкэ къызэрхараорэр къыриуагъ.

Хъамза, Хъамза! – созэ, бэрэ седжагъ. — Апэ ымакъэ цыклоу зэхэс-хыщтигъ, етланэ телефонын зи къиу-къижыщтигъэп, — elo Сальвэр.

Нэүжми ар ыкъо ителефон 22-рэ тэуагъ.

— Телефонын тоф ышэштигъ, ау зыми къыштэштигъэп. Етланэ эзгорэм ар къыши, къысиуагъ: «Уиклалэ жыы къыщэрэп, ыпсэ хэкъыгъэн фое».

Сальвэр сабынтур къыгъоу хымэ хэгъэгум къинаагъ. Ишхъэгъусэрэ икъалэрэ зэпмыюу ягуагъа ешы, ахэм афэдэу гуклэгъу зыхэл цыифхэр бэрэ къэмыхъхуу elo. Ахэм апсэ хээзхыгъэ мэхъаджэр Тхъэм зэригъэпшынэжъыщтым ицыхъэтель.

Сирием щызэхэшгъэ общественэ движениеу «Сирийская солидарность»

зыфилорэм хэт. Али Акил къызэрэлорэмкэ, аш фэдэ тхъамыкъа мэштиятэу Аль-Нур къышиухъуныр егъашы шылхъэ хъильхъаныеп. «Аш фэдэ зэ къехъугъэмэ, етланы къыкэлтийклон ылъэкъыт», — elo аш.

Пашэхэм альэкъыщтыр зэкэ тхъамыкъэхъо къызфэкъогъэ цыифхэм афашэ. Новэ Зеландиен ичыпээрэс лъялжъэу «маори» зэрэлорэм щылхъэр мэштият дэжэ къэлхъохш, тхъаусыхэ къашьюо Хака къыщашы. Ахэм ашыцэу зы нэбгыри аукыгъэп, къодыгъэхэри ялахылхэп ыкъи ашэхэрэп, ау къашьюо къашырэм губжыни гуклэгъушыни хэлъыхъ, аш къырагъэхъэр ячыгуу къышихъугъэ террористическэ актым хэхъодагъэхэм яшэжэ зэрэгэлэлэлэрэ ари. Ахэри цыифх, яцыифхыги апэ ит.

Уджыху Мустафэрэ ыкъорэ ялъеу террористым ыгъэчъагъэм Кавказыр, Сириер ыкъи Новэ Зеландиер зэрихъыгъэх. Аш фэдэ егъашэм къэрэмыхъужуу.

Материалы итгэхъазырынкэ сайтэу stuff.co.nz дэлхийн дэдэлээрэй.

ШЫАУКЬО АСЛАНГУАЧ.

ТизэдэгущыIэгъухэр

«Тиадыгабзэ тырыгущыIагъ, тырыгупшисагъ»

Тиреспубликэ иеджэпIэ анахыжьэу Адыгэ кIэлэеѓэдже педучилищи, джы колледжэу Советскэ Союзым и Пыхъужьэу Андырхье Хъусен ыцIэ зыхырэр, еѓэдже-гъесэнгъэ юфыр дэгъоу зыгъецакIэу, ублэпIэ классхэмкэ кIэлэеѓаджэхэр ыкIи кIэлэцыкIу ыгыпIэхэм апае кIэлэпIухэр къэзыгъэхъазырэу кырекло. Аш кычIитIупшигъэхэм янахыбэм адыгэ лъэпкым юфышо фашIагъ ыкIи фашIэ. Джырэ мафэхэм колледжым щеджэрэ ныбжыкIэхэм ягуетыныгъэ, къихахыгъэ сэнэхъатымкэ шыпкъагъэу ахэлъыр зэдгашIэмэ тшIонгъоу, филология шIэнгъэхэмкэ кандидатэу, колледжым адыгабзэмкэ икIэлэеѓаджэу Ламыкъо Бэлэ Хъамзэт ыпхъум зыфэдгъэзагъ.

— Ильэс 20 – 30 е нахыбэкэ узэкIэбэжьэмэ, Адыгэ кIэлэеѓэдже училищи зэрэлэшьгъэм, кадрхэмкни, еѓэдже-гъесэнгъэ, иматериальн-техническэ базэкли зэрэзэтергээсэхъэгъэм тэри тышыгъуаз. А блэкыгъэ уахтэм кIэлэеѓаджэхэм исэнхьят нахь уасэ илагъ. Джы дунаир зэхъокIыгъэ, Интернеты, технологиякIэхэу щыгъэнгъэм къихахыгъэхэм бэ зэблаху-гъэр. Ау къасломэ сшIонгъор сыд хуугъэки ныдэлъфыбзэм, адыгабзэм, адыгэ литературам, шэн-хабзэхэм, зекIокI-шIыкIэхэм ягъешIэн-еѓэдже-гъесэнгъэхэм къыкIичи зэрэмыхъуштыр ары, тэ, адыгабзэмкэ кIэлэеѓаджэхэм а зекIэ къыдэлтлытээ, тиурокхэр шIуагъэ къатэу зэрэзэхат-щэхэрэр ары, — elo Бэлэ.

— Адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэ шIуузэрэпэгъокIыгъэм тищыгъуаз.

— Гъэтхапэм и 14-р адыгабзэм ыкIи тхыбзэм я Мафэ зэрэгъэнэфагъэм, ильэс къес зэрэхагъэунэфыкIырэм сэ сшIхъекI мэхъанэшо есэты, тинидальфыбзэ тщиызымыгъэ-гъупшэштэу ыкIи тиадыгабзэ зыкъезыгъэшIэжьыштэу ар сэлlyтэ. Тиколледж ыкIи тиеджакIохэм мы мэфэкIым шэнэ тфхъуугъэу зыфэтгэхъазыры, нахь зызекIэтигъуа: оценкэ дэгъухэр къетхынхэм, локI-шIыкIэ тэрэзхэмкэ такъыхъэншынм тиалэ тетэгъетэ.

— «Адыгабзэм ыкIи тхыбзэм я Мафэ зыпIокI къибутийрэм сидаштэу шIуукIэлэ-еджакIомз гу лъяжъугъатэрэ?

— Гъэтхэ мазэр къизэрхъеу мы мафэр къизэрблагъэрэр агу къэтэгъекIыжы; адыгабзэр ны-тихэм абзэу пулыш, ар бгъэлэпIэнэр, урыгушыIэн закъор армырэу, ашкэ уеджэу, уххэу, угушишсэшоу щитмэ, цыф гъесагъэ узэрэхъурэ кIэтгэхъетхы. ЕтIупшигъэу мэфэкIым зыфэтгэхъазыры: егъэджэн сидаштэу, зэлукIэжьухэр, зэнэкъокуу зэфэшхъафхэр, творческэ тхын ыкIи къиотыкIиныхэр тэгъехъазырых.

— Мы ильэсэн сидаштэу хэжъугъэунэфыкIыгъя?

— Адыгэ кIэлэеѓэдже колледжым адыгабзэм ыкIи тхыбзэм я Мафэ игъэкIотыгъэу ыкIи чанэу щагъэмэфкIыгъ. Гъэтхапэм и 11-м къишиублагъэу тхамафэм къицкоI юфхъабзэхэр щыкIуагъэх, кIэлэеѓаджэхэри студентхэри республикэм, Мыекуапэ щизэхашаа тахэлжъагъ.

ШIуиеджапI щыкIогъэ юфхъабзэхэр сыд фэдагъэх?

— ШIуузэрэшIыуазуу, колледжым щызэдеджажаьх ыкIи зэнэбджэгъуа Андырхье Хъусенрэ усаклоу Жэнэ Къырымызэр, тIури тхэкIуагъэх, Хэгъэу зэошхоми хэтигъэх. Аш къихэкIуа усаклоу, мамырныгъэм иухумакIу щитигъэ Жэнэ Къырымызэ ыцIэкI, къизыхъу-гъэр ильэс 100 зэрэхуугъэм епхыгъэу творческэ зэхахъэтиагъ. Аш пстэуми агу тхакIом ишIэнгъэх ыкIи итвортческэ гъогу къыщигъотагъ, итхыгъэхэмкэ адыгабзэр зэригъебаигъэр юфхъабзэм щыкIэдгэхъетхыгъ.

A I – IV-рэ курсхэр аш хэлжажаьх. Жэнэ Къырымызэ ытхыгъэу «Атакъэр гъэжкуацэм зеритхъалэ пэтигъэр» зыфилорэ тиеджакIохэм тадеэзэ агуауцугъ, мы мафэм къэдгэлэхъауагъ, елтыгъэхэм агу рихыгъ. Жэнэ Къырымызэ тиньбжыкIэхэр нахь фэнэлосагъэх, нахь ашлоньшIэнену адыгабзэм кIэдэликIуагъэх. Ягуалэу «Синан» зыфилорэ орэдир къяуагъ, къэшIуагъэх. ЕжкIишикIи агу-рыйдгаомэ, ядгашIэмэ тшIонгъуагъэр зэдэлжынгъяэр лъэпкым ишэн шхъаэхэм зэрашыр ары.

— АдыгабзэкI дэгъоу мэгүшIи ыкIи матхэх?

— Апэрэ адыгэ диктантым тиеджапI щеджэхэр а I – III-рэ

Адыгейский педагогический колледж им. X. Андрухаева

ахэр тапэкI тиеджакIохэм агъе-федэхэмэ тшIонгъуагъ. Усэхэм, баснэхэм тыкъяджагъ. ЕжкIишикIи афитхыгъэ пьесэ цыкIуахэм къяджагъ. Хъакуунэ Заремэ итхылт зытIуагъэшIошагъ. Гъэтхапэм и 15-р Заремэ къызыхъу-гъэ маф, ныбжкI дахэр хигъэунэфыкIыгъ.

— Бэл, сидау къыпшыхъура, юфхъабзэу еджакIохэр зыхэ-тывгъэхэм яшIуагъэ къеющаа адыгабзэр нахь аштынымкэ ыкIи зышIуагъэофуу зэрэгъ-шIэннымкэ?

— Сэ аш седжэндэшырэп, мэфэкIым нахь къыгъеушIыхъэх, сэ сиызэреплъэрэмкэ, ежхэмий агу нахь зыкъизэуихыгъ, адыгабзэкI гушигъагъэх, гупшигъагъэх. Гушигъэм пае, еджэним хэмыхъэрэ сиыхатэу «Титхэкло инэу КIэрэшэ Тембот ыбз ыкIи итхэкI шапхъ» зыфилорэ КIэрэшэм ипроизведеняхэр зэрэшIэхэрэп епхыгъагъ, агъотыгъэ шIэнгъэхэр ашхъяекI къызэрэ-рафэфедэштэр къыдэлтлытагъ.

Етланэ, «шIэ зэхэпхыны нахь зэ пльэгүэрэх нахь фед» зэрэлорэп къыхегъэхэе Ламыкъо Бэлэ. Дунэе зэнэкъокуухэм яла-уреатэу, искуствэхэмкэ Адыгэ республикэ еджапIэу К. Лъэ-цэрыкIом ыцIэ зыхырэм икIэлэдэжакIоу, шIыкIэпшынэо Iэ-пэласэу Гъогъо Дамир ихвакIэш-концерт зэрэшIагъэхэр, адыгэ-гур къэзигъэпэхъеу, уилэм – адыгабзи, литератури, шэн-хабзи, нэмийкI – уакIэзигъэ-гушIоу, узыпIоу ыкIи узыгъасэу ахэр зэрэштхэр кIэлэеѓаджэм кIигъэтхыгъ. Адыгабзэр тиньбжыкIэ сэннашхэм, чанхэм зэ-рамыгъэкIодыштэм итугъапI щиIеу ельтигъ.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.
Сурэтхэр мэфэкI юфхъаб-зэхэм аштатырахыгъэх.

курсхэм арысхэу кIэлэеѓэдже сэнэхьатыр зиIе хъуштхэр хэлжъагъэх, заушшэтигъ.

ДжэгукI щуашашм иль зэнэ-къоюу Адыгэ къэральго университэтом филологирем культурэмрэкI ифакультет «Бзэм ишIэфхэр» зыфилор гъэтхапэм и 13-м щыгъагъэм тыхэлэжъагъ. Ар бзэм ираздел зэфэшхъафхэр къыбутитуу гъэпсигъагъэ, аш ельтигъагъ, хэти ишIэнгъэх къызэуихыгъ. Тэ тиеджакIохэм адыгэ гушигъэхэрэп дэгъоу зершIэхэрэр къенэфагъ ыкIи мы лъэнэнкъомкэ апэрэ чыпIэр къахыгъ.

Гъэтхапэм и 14-м тиколледж мэфэкI линейкэ щыгъагъ, титхакIохэм атхыгъэ усэхэм сту-

дентхэр IупкIеу къяджагъэх, адыгэ ореджыхэу «Си Къэсэй», «Адыиф», «Цырац» щыгъуагъ.

Къыхэзгэшыимэ сшIонгъуу «Сыбээ – сиудай» зыфилорэ егъэджэн IэпшыгъуукIемкэ гуманитар уштэйхэмкэ Адыгэ республикэ институтын щыгъэхэлэжъацом тызэршIагъэ, тиизэрдэлгъяэр, ар тэркIи, тиеджакIохэмкИ къытшхъапэнэ сэгүгъ.

— МэфэкI тхамафэмкэ нахь шIуузыгъэрэзагъэу, шIу-гу къинэжыгъэхэр?

— Адыгэ кIэлэцыкIу литературамкэ гээзагъэу зэлукIе-гъу тхакIоу Хъакуунэ Заремэ дытиагъ. Заремэ ини, цыкIуи зэфэдэу афэусэ, афэтхэ, тэри

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

Гу-льынгфэ узхэмкIи ІэпүІэгъушIу

Аш фэдэ узхэми, нэмикIхэми ялээгъэнымкэ шуагэ кытэу народ-нэ медицинэм кыхигъэшхэрэм ашыц тишьолыр кыщымыкIэу, ау бэдзэршыпIэхэм, тучанхэм ренэу ащащэрэ грейпфрутыр. Шыпкъэ, мыш фэдэ пхъэшхъе-мышхъэхэм зыпари кыщымышIэу бэрэ зэрэшылхэрэм угу джэнджэш кыргэхахэ шуагэ горэ ялэж-ямылжым епхыгэу, арэу щитми, ахэм (шуагэу хэльхэм) ягууль къэтшын.

пае ушхэнкэ такъикъ 20 – 30 илэу грейпфрутым ипс стэчаным изыплланэ уешвээшиш пшын фае.

Гриппыр, пэххъу-Іутхъур

Мы узхэмки грейпфрутым ипс арь агъэфедэр. Ахэм уялээным фэшл ушхэнкэ сыхватныкъо щиэу а псым фэдэ стэчан мафэм щэгъогого уешвээшт.

Зээмийжъоуз зИЭХЭМ

Грейпфрутым ипс стэчаным изыплланэ джащ фэдиз оливкэ дагээ хэбгэхъоныш, дэгью цыфуу ыгээцэлхэнхэмкэ йэпүэгэй фэхүү, пкышишоулым зэрэпсаоу ишуагэе реэгээки.

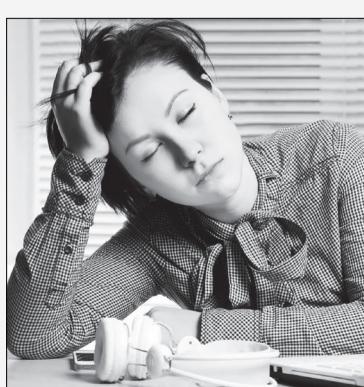
Народнэ медицинэм кызызриоремкэ, мафэм зы грейпфрут цыфум ышхимэ, ихолестерин кыргэхэхы, аш кыхэкIеу гу-льынгфэ узхэр кье-узынхэм ишынагю нахь макэ мэхь.

ІэзкIэ амалэу иIэхэр

Атеросклеро- зым, лъыдэ- кIуаем агъэ- гумэкIыхэрэм, кIочIаджэ хъухэрэм

ҮпшъекIэ кызызэрэштгайга-
гь, грейпфрутым ипс пкышишоулым куача кыреты. Аш

зэхэбгээкIухащых. Пчыххэ-
шхъашхэ зыпшырэм сыхват
зытешлекIе ар ипшүүшт, ау аш
ыпекэ (шоу имылэу) кIэтый
зэхэтир уукъэбзин (клизмэ
пшын) фае. А зэхэгъекIухаагьэм
уешшорэм ынж джабгуу лъе-
ныкъом утгэвхъащт, шур
зыдэштилым дэжж грелкэ
фабэр чөлпхъаныш. Пчэдийжым
етани кIэтый зэхэтир уукъэб-
зышт пчыххэм зэрэпшыгъэм
фэдэу.

Дэеу шхэхэрэм, гъомылапхъэм зыгу емыкIухэрэм

Ахэм грейпфрутым ипс арь
кьашхъэпшт. Ау а псым
хэлъын фае ежж пхъэшхъе-
мышхъэм ыкуц щиши (мякоть).

Косметикэм зэрэ- шыбгъэфедэн плъекIыщтыр

Нэгушъом тхъур кыххэкIэу, жыххэкIыпIэу иIэхэр (порэхэр) зэхэштигъэхэмэ

Арэущтэу зынэгушь щитхэм,
анахьэу пшьэшхэжжьехэм, кын
альгэгүү. Ар щыбгъэзыен плъек-
ищтэу кьео народнэ медицинэм. Аш пае минеральнэ псы

стэчаным грейпфрутым ипс
джэмшишхъэ хэбгэхъомэ,
зырпхъакызэ пшыщт.

Шхъэхадэри хегъекIы

Шампунеу бгъэфедэрэм
грейпфрутым ипс щищ гъоткю

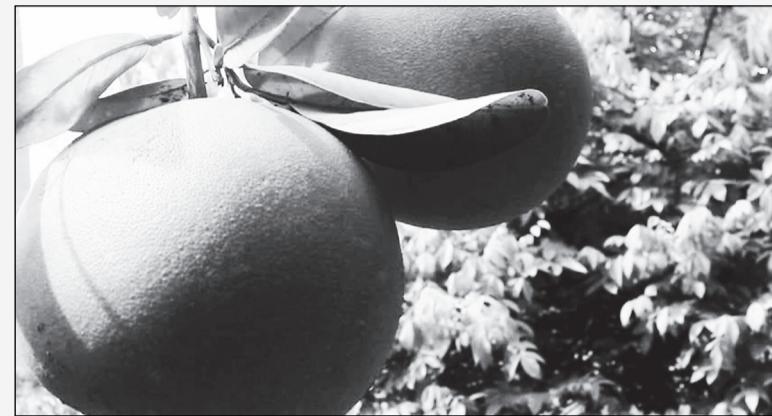
зытшт хэбгэхъоныш, шхъа-
цыр ашкэ пфыкIешт.

Нэгушъор гъушъащэмэ

Зы кIэнкIекургъу, щайджэ-
мышхым из шьоу, грейпфру-
тым ипс стэчаныкъо зэхэбгээкIухаанхэм, нэгушъом
шыпфэшт. Такъикъ 20 зыте-
шлекIе псы фабэкIе тептхъакы-
кыжышт.

НыбжыкIэ фыкIуадэхэр

Чыгаем ыкышьо гъэушкъо-
игъэ («кора дуба» аптекэм
ашащэ) зыкэжкыгъэ псымре

пындж хаджыгъэ. А пстури
дэгью зэхэбгъэкIуханхэм,
нэгушъом, пшьэм ыкыг бгъаш-
ъом ашыпфэшт, сыхватны-
кьорэ тэбгээлышт. Нэужум
ар тептхъакыкыжыныш,

грейпфрутым ипсыре зэхэпкIэн-
хэм, нэгушъор ашкэ плъекы-
зэ пшыщт.

Нэгушъор залъэмэ

Грейпфрутыр ашкIи ама-
лышиоу ёло народнэ медицинэм.

Грейпфрутым ипс е ыкуцI
шьабэ хэпхълащтых щайджэ-
мышхым из щатэ е щэ шоу-
гъэу кьоепс зыкэгъэччыгъэр,
пхым (морковым) ипс щайджэ-
мышхышхъэ ыкыг аш фэдиз

грейпфрутым ипс щищ нэгу-
шьом щыпфэшт.

Мазэм кыкIоцI тхъамафэм
тэгээгээрийн арэущтэу нэгушъом
уешшушлекIэ, аш зызэблихъүүт.

**Псауныгъэ Тхъэм кы-
шьует!**

Нарэхэр

Стоматологым ыпашхъэ ис-
лым pelo:

— Аш фэдиз иинагъэу ужэ
кызызкIе пкын.

— Ары шхъае, орыба
зыуагээр іэмэ-псымэ горэхэм-
кэ удэлбэштэу?

— Ары, ау сэ сыкъанэба?!

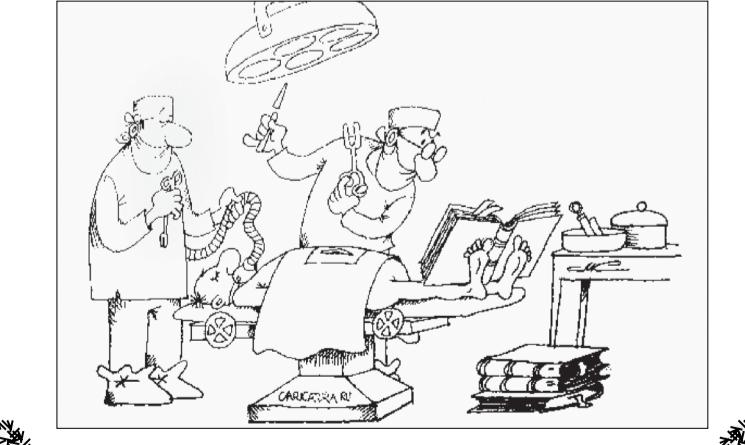
Доктор, сид фэдэ пастэкIе сцэхэр слъэкIымэ нахьышу?

— Сыда дантист ухуунэу зыкIипхъухаагъэр? Кардиологэу
уфэягъэба?

— Ары, ау нэбгырэ пэлчэ цэ 32-рэ иI, гур – зы ныIэп.

Медсестрап сымаджэм кIэрхъагъа:

— Врачым зыгорэ фапшэ пшоийгомэ, операции ымышы-
зэ фаш, армырмэ, угжжон плъекыщт.

**НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЖАКІЭМЫКЬО Аминэт.**

Культурэм и Ioфыши и Маф

Блыпэм афэгушлощых

Адыгэ Республикэм культурэмкэ и Министерствэ иколлегие игъекотыгъ зэхэсигъо тыгуасэ илагь.

2018-рэ ильэсийм Ioфышиагъеу яэм, 2019-рэ ильэсийм тельтигъэ пшъерильхэм республикэм культурэмкэ иминистрэу Аульэ Юрэ къатегущыагь. Культурэм икъералыгъо Ioфышиагъем, ис-

кусствэхэмкэ еджаплехэм, кадрэхэм якъыхэхын, ансамблэхэм яконцертхэм, театрэхэм якъэгъэлъэгъонхэм ямехъанэ зыкъызэрилтигъэр къыхигъэштыгъэх.

Культурэм иофишиагъем Нэхэе

Аслын, Кушъу Нэфсэт, фэшъхяфхэм яеплыхиагъэр къялуагь, министрэм училехэр ратыгъэх. Зэхахъэм нэмыкы Ioфышиагъери къышаагъетыгъэх.

Гъэтхапэм и 25-м Адыгэ Рес-

публикэм и Къэралыгъо филармоние культурэм иофиши и Мафэ фэгъэхыгъэ зэлукэшхощыклощ. Аш зэфэхысыжхэр шашыщых, гъэхягъэ зышигъэхэм афэгушлощых.

**Зэхэзыщагъэр
ыкыдзыгъэхирэр:**
Адыгэ Республикэм лъэпкэ Ioфхэмкэ, Икыб къэралхэм асы-пэсурэ тильэпкэ-гъухэм адьрияэ зэхныгъэхэмкэ икыдзыгъэхирэр Комитет

Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр:
385000,
къ. Мыеекуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приимнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къаихырэр А4-кэ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчагъэкэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтээ, шрифтыр
12-м нахь цыкынену
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхъагъэхэр редакцием
зэлгэгъэжыхы.

E-mail: adygoe@mail.ru

Зыщаушихъятыгъэр:
Урысы Федерацием
хэутийн Ioфхэмкэ, телеви-
радиокъятын-
хэмкэ икыдзыгъэхирэр
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыпэгъэхирэр
шапэгъэхирэр
зэраушыхъятыгъэ
номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушихъятыгъэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкімли
пчагъэр
4300
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 593

Хэутийн узьчи-
кэлхэнэу щыт уахтэр
Сыхытэр
18.00

Зыщаушихъятыгъэр
уахтэр
Сыхытэр
18.00

Редактор
шхъягъэр
Дэрэ Т. И.

Редактор шхъягъэр
игуадзэр
Мэцлэхтэ
С. А.

Пшъэдэгъыж
зыхыгъэр секретарыр
Жакімымкъ
А. З.

— Лъэпкэ пшы пчагъэ зэгүриохху непэ Адыгейим щызэдэпсэух. Ильэсикэл дгээмэфэкы зыхъукэ, лъэпкэу республикэм исхэр зэлукэнхэр шэнышту тфэхъугъ, — къыуагъ Владимир Нарожнэм.

Иорданием илгыко Урысы-ем щылэ Амджад Оде Адайлэе адыгэхэм я Ильэсикэл фэгъэхыгъэ мэфэкыим зэрэшыгъэр В. Нарожнэм къызелом, хъэкэ лъаплэм лэгү фытеуагъэх, гүшүэгъу нэ-бгырэ пчагъэ фэхъугъ.

Адыгейимрэ Иорданиемрэ культурэм, щызэнигъэм язэфы-щыткэхэр щыгытэнхэм фэш зэлукэгъухэр тиреспубликэ щы-къуагъэх.

Мэфэкыир лъэклюатэ. Адыгэ шхыныгохэр, нахыбэу щэламэр, лъэпкэ шуашэхэр зыщыгъ ныбжыкэхэм пчагум къырахъях, мэфэкыим къблэгъагъэхэр гъомылгахъэм хагъэлабэх. Тэтэж жэктэгэхим мэшюустхуур лъагэу ылэтизэ пчагум къехъэ, сэе фыжыр зыщыгъ пшашъэр аш игъус.

— Ильэсикэл хъяр тэхъаштхэм ашыщ зэктэхэм Тхъэм теш, — къыуагъ Тэтэж жэктэгэхим.

Пчагъээхахъэр зэрещагъ артистхуур Бэгъ Алкъэс, Хъакъуй

Андзаур, «Адыгэ пшыаш» зыфи-лорэ зэнэкьюко республикэм щыклоуагъэм шуухафтын шхъялэр къышыдээхыгъе Наш Эммэ.

Шэн-хабзэхэр

Лъэпкэ шэн-хабзэхэм адиштэрэ Ioфыгиоххэр зэхахъэм щызэ-рахъагъэх. Нахыпэрэм фэдэу хъамышунтэ чыгыр агъэлэхэр-къагъэр, лъакъохэм ятамыгъэхэр къышаагъэльгэх. Тэтэж мэшто фабэу пчагум къырихъагъэр зэрэблэрэ къэлэцыкхэм ашто-гъэшэгъон. Чыгыгэу къэнэфырэм ыпашхъэ концертэр щылъагъэ-къуагъэх.

Къэшхюко ансамблэу «Налмэссыр», къэшхюко купхэу «Абрекхэр», «Мыеекуапэ инэфильгэхэр», «Майкопчанкэр», «Зэрдахэр» ермэл лъэпкэ ансамблэу «Еранканкэр», нэмыкхэри мэуджых.

Республикэм иордыйо-къэшхюко ансамблэу «Ислъамыем» иордыйо Нэгъий Азэ, Адыгейим инароднэ артисттэу, пчынау Мышъе Андзаур мэфэк концертэр лъагъэклюатэ.

Къэндзал обществэу «Дуслыкын» хэтэу Галия Ульмасовам

инидэлфыбзэкэ орэд къыуагъ. Тальэкъо Заирэ ипшынэ макы тедэуагъ. Ордыйохху Кушъэкъо Симэ, Дзыбэ Мыхамэт, Лъечэ Альберт, Сиху Темиркъан, Лъечэр Римэ, нэмыкхэм мэфэк зэхахъэр къагъэдэхагъ.

Республикэм иобщественэ движениехэм ялъыкхуу Лымын-щэкъо Рэмэзан, Александр Даниловыр, Алям Ильясовыр, Габил Ризаевыр, фэшхъяфхэри пчынхээхахъэм къышыгъуагъэх.

Адыгэ джэгү

Мэфэкыир адыгэ джэгүкэ аухыгъ. Анахь дэгъую къэшьуагъэхэм Адыгэ Хасэм ыцлэкэе Лымын-щэкъо Рэмэзанрэ Болэкъо Аспльянрэ афэгушуагъэх. Бгыашэ Заремэ, Къулэ Альбинэ, Мэт Жаннэ пшьэшье къэшьуакхэм якуп апэрэ чыпэхэр къышыдахъгэх. Пшыжъ Джэнэт гумрихъэу къэшьуагъ, аш даклоу, «Анах дах» зыфиорэ шуухафтынр фагъэшьошагъ.

Лъэпкэхэр зэфээзьщэгъэ мэфэкыир гум шуукэ къинэжыщ.

Сурэтир зэхахъэм къышытэхъигъ.

Нэкүбгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбый.